

KOMORA MAGISTARA FARMACIJE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

УВОД

Традиционално, улога фармацеута је била да развија, производи, надгледа и издаје лекове. Фармацеутска струка је била искључиво фокусирана на праћење терапије и развоја лекова, а не на самог пацијента. Прошли век обележиле су темељне и брзе промене у терапијским опцијама и приступима терапији. Фармацеутска индустрија је преузела улогу фармацеута и почела да се бави производњом лекова на велико, те се стога традиционална улога фармацеута променила и као одговор на ове промене развио се нови концепт који пацијента ставља у срце фармацеута. рационалне терапије пацијенту. Сходно томе, фармацеутска професија је почела да се развија у новом правцу развијањем и јачањем фармацеутске неге и односа са пацијентима. Фармацеутска нега се дефинише као скуп активности и услуга које фармацеут мора да пружи свом пацијенту, како би кроз обиље фармакотерапијских задатака превентивног, куративног и палијативног карактера побољшао квалитет живота пацијента. Филозофија фармацеутске неге предвиђа да фармацеут који доприноси или пружа фармакотерапијске услуге и негу мора бити уверен да пацијент постиже жељене резултате. Имајући то у виду, фармацеут мора да користи све методе, способности и компетенције које му пружа професија. Фармацеут мора преузети одговорност за резултате свог рада. Развој компетенција у фармацији један је од предуслова за пружање квалитетне фармацеутске неге, унапређење терапијског исхода и квалитета живота шире јавности. Такође, фармацеутска делатност уско везана за рад у јавним апотекама на глобалном нивоу доживљава снажне промене, значајно обележене потребом преоријентације са производа (лека) на пацијента (крајњег корисника услуге). Одавно је познато да култура може утицати на очекивања која стручна тела и јавност имају од фармацеутске праксе. Религија, традиција, историја, искуство и перцепција лекова представљају велики изазов за јединствено разумевање компетенција у фармацији. Ови разлози су подстакли Међународу фармацеутску федерацију (франц. *Fédération Internationale Pharmaceutique*, ФИП) да развије Глобални оквир компетенција (енгл. *Global Competency Framework*, ГбЦФ). Сходно томе, ФИП је 2012. године завршио и представио ГбЦФ, који је након евалуације у неколико земаља у Европи и свету постао

KOMORA MAGISTARA FARMACIJE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

међународно признат оквир фармацеутских компетенција. То не значи да треба да постоји јединствен глобални наставни план и програм који ће одговарати свим земљама света, већ да се може преузети од других земаља и прилагодити сопственим националним потребама. Развоју ГбЦФ-а претходила је компаративна студија, која је уследила након прегледа литературе (2008) и глобалне анкете (2009) у којој је прикупљено 47 докумената са циљем да се идентификују заједнички обрасци унутар различитих оквира компетенција. 2020. године, ФИП је завршио нову верзију документа под називом ГбЦФв2, који се тренутно сматра званичним документом.

ГбЦФв2 се састоји од четири основна домена:

1. ФАРМАЦЕУТСКО ЈАВНО ЗДРАВЉЕ
2. ФАРМАЦЕУТСКА НЕГА
3. ОРГАНИЗАЦИЈА И УПРАВЉАЊЕ
4. ПРОФЕСИОНАЛНА И ЛИЧНА ОБУКА

Према Светској здравственој организацији (СЗО), основни задаци фармацеута су следећи: пружање неге, доношење одлука, комуникација, управљање, доживотно учење, подучавање и лидерство. Многе земље у Европи и свијету развиле су своје националне оквире компетенција према првој верзији ГбЦФ-а, а друга верзија овог документа, ГбЦФв2, пружа прилику за ажурирање и унапређење ових надлежности за Федерацију Босне и Херцеговине. Оригинални документ глобалне процјене компетенција и национални оквири компетенција земаља у окружењу су основа за први оквир компетенција магистара фармације Федерације Босне и Херцеговине.

KOMORA MAGISTARA FARMACIJE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

На основу члана 37. Статута Фармацеутске коморе ФБиХ, Управни одбор Магистрске коморе Федерације Босне и Херцеговине на 4. сједници, одржаној 10. децембра 2021. године, доноси:

ОКВИР КОМПЕТЕНЦИЈА МАГИСТРА ФАРМАЦИЈЕ ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Оквир компетенција магистара фармације Федерације Босне и Херцеговине описује укупно 4 домена, 23 надлежности и 119 процедура.

1. Домен – Фармацеутско јавно здравље	
Компетенција	Процедура
1.1. Хитни одговор	1.1.1. Учествујте у реаговању на ванредне ситуације јавног здравља
1.2. Промоција здравља	1.2.1. Процена примарних здравствених потреба пацијента / популације (узимајући у обзир културна и социјална уверења пацијента / популације)
	1.2.2. Савјетовање и пружање услуга у вези са промоцијом здравља; превенција и контрола болести (нпр. вакцинација); и здрав начин живота
	1.2.3. Идентификовање и подршка националним и локалним здравственим приоритетима и иницијативама
1.3. Информације и савети о лековима	1.3.1. Саветовање пацијената/популације о безбедној и рационалној употреби лекова и медицинских средстава (укључујући избор, употребу, контраиндикације, складиштење и нежељена дејства лекова који се издају на рецепт и без рецепта)
	1.3.2. Идентификовање извора, преузимање, евалуација, организовање, евалуација и пружање релевантних и релевантних информација о лековима према потребама пацијената и клијената
	1.3.3. Подршка пацијентима за коришћење здравствених информационих технологија и дигиталних комуникација (укључујући здравствене технологије вођене информационим технологијама)
2. Домен – Фармацеутска нега	
Компетенција	Процедура
2.1. Процена лека	2.1.1. Прикупљање, анализа, истраживање и тумачење информација пацијената и потреба пацијената у вези са лековима (нпр. индикација, ефикасност, безбедност и придржавање)
	2.1.2. Прикупљање релевантних информација о пацијенту (укључујући историју лекова или на пример статус имунизације) и

KOMORA

MAGISTARA FARMACIJE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

	евиденцију о алергијама на лекове и нежељеним реакцијама на лекове у здравственом картону пацијента
	2.1.3. Идентификовање, одређивање приоритета и праћење интеракција лек-лек; интеракције лекова и болести; интеракције лек-пацијент; интеракције лек-храна
	2.1.4. Одговарајући избор лекова (нпр. према пацијенту, болници, владиној политици, итд.)
2.2. Припрема лекова	2.2.1. Припрема лекова (нпр. привремени, цитотоксични лекови), одређивање захтева за припрему (прорачуни, одговарајућа формулација, процедуре, сировине, опрема, итд.)
2.3. Дозирање	2.3.1. Тачно издавање прописаних лекова, укључујући процедуру провере прописане дозе
	2.3.2. Тачно пријављивање неисправних или подстандардних лекова надлежним органима
	2.3.3. Одговарајућа провера рецепата, обезбеђивање да се рецепти тумаче исправно и законито
	2.3.4. Познавање руковања уређајима за дозирање (нпр. инхалатор или мерач глукозе у крви)
	2.3.5. Документовање и решавање грешака у дозирању
	2.3.6. Имплементација и одржавање система извештавања о грешци у дозирању и система „непосредног квара“.
	2.3.7. Означивање лекова (потребне и одговарајуће информације)
	2.3.8. Учење и усаглашавање са претходним „непосредним неуспесима“ и „грешкама у дозирању“
2.4. Лекови	2.4.1. Саветовање пацијената о правилним условима складиштења лекова и обезбеђивање да се лекови правилно складиште (нпр. влажност, температура, рок трајања, итд.)
	2.4.2. Одговарајући избор формулација и концентрација лекова за блажа обољења (нпр. дијареја, затвор, кашаљ, поленска грозница, ујед инсеката итд.)
	2.4.3. Обезбеђивање одговарајућих лекова, путева, времена, доза, документације, радњи, облика и одговора за појединачне пацијенте
	2.4.4. Паковање лекова ради оптимизације безбедности (обезбеђивање правилног поновног паковања и обележавања лекова)
2.5. Праћење терапије лековима	2.5.1. Примена смерница, дијагностичко-терапијских водича / клиничких водича, протокола и путева лечења
	2.5.2. Примена праћења терапије лековима и процене исхода (укључујући објективне и субјективне мере)
	2.5.3. Идентификовање, одређивање приоритета и решавање проблема управљања лековима (укључујући грешке)

KOMORA

MAGISTARA FARMACIJE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

2.6. Консултације и дијагноза пацијената	2.6.1. Давање одговарајућих инструкција пацијенту и неговатељу (нпр. члановима породице)
	2.6.2. Процена и дијагноза заснована на објективним и субјективним параметрима мерења (где је применљиво)
	2.6.3. Евалуација, процена и развој образовања о здравственој писмености и саветовању о лековима и здравственим потребама
	2.6.4. Разговарајте и договорите се са пацијентом о одговарајућој употреби лекова, узимајући у обзир пацијентове преференције
3. Домен – Организација и управљање	
Компетенција	Процедура
3.1. Буџет	3.1.1. Познавање организационе структуре радног места
	3.1.2. Ефективно буџетирање и имплементација
	3.1.3. Управљајте одговарајућим захтевима за компензацију
	3.1.4. Обезбеђивање финансијске транспарентности
	3.1.5. Обезбеђивање одговарајућих референтних извора за надокнаду услуге
3.2. Управљање људским ресурсима	3.2.1. Демонстрација организационих и менаџерских вештина (нпр. планирање, организација и управљање лековима; управљање ризиком; самоуправљање; управљање временом; управљање људима; управљање пројектима; управљање политиком)
	3.2.2. Идентификовање и управљање људским ресурсима и питањима запослених
	3.2.3. Идентификовање и управљање потенцијалом сваког члана особља и коришћење система управљања учинком (нпр. спровођење оцењивања особља)
	3.2.4. Препознавање вредности фармацеутског тима и мултидисциплинарног тима
	3.2.5. Подршка и омогућавање обуке особља и континуирани професионални развој
3.3. Унапређење услуга	3.3.1. Идентификовање, имплементација и праћење нове услуге (према локалним потребама)
	3.3.2. Решите, надгледајте и спречите проблеме везане за дрогу
3.4. Набавка	3.4.1. Ефикасно повежите набавку са потребама, управљањем ланцем снабдевања и механизмима плаћања
	3.4.2. Ефикасно повежите набавку са потребама, управљањем ланцем снабдевања и механизмима плаћања
	3.4.3. Ефикасно повежите набавку са потребама, управљањем ланцем снабдевања и механизмима плаћања
	3.4.4. Уверите се да нема сукоба интереса
	3.4.5. Идентификација и избор поузданог добављача

KOMORA

MAGISTARA FARMACIJE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

	3.4.6. Избор поузданог снабдевања висококвалитетним производима (укључујући одговарајућу процедуру избора и набавке, исплативост, благовремену испоруку)
	3.4.7. Праћење активности набавке
	3.4.8. Разумевање метода лицитирања и процене понуде
3.5. Управљање ланцем снабдевања	3.5.1. Поседује знање о складиштењу лекова како би се смањиле грешке и максимизирала тачност
	3.5.2. Провера поузданости система испоруке
	3.5.3. Обезбеђивање ефикасног управљања залихама
	3.5.4. Обезбеђивање логистике за испоруку и складиштење
	3.5.5. Спровођење система за вођење евиденције и евиденције
	3.5.6. Преузимање одговорности за квантификацију и предвиђање ланца снабдевања
	3.5.7. Умањивање ризика од несташице и залиха лекова повезивањем и одговарајућом комуникацијом са здравственим радницима, заинтересованим странама у здравству, клијентима/купцима и пацијентима
3.6. Управљање радним местом	3.6.1. Решите и управљајте свакодневним питањима управљања
	3.6.2. Доказивање способности за тачне и благовремене процене и одлуке
	3.6.3. Обезбеђивање да се распореди производње/производње правилно планирају и управљају
	3.6.4. Обезбеђивање да се радно време правилно планира и управља
	3.6.5. Унапређење и управљање пружањем фармацеутских услуга
	3.6.6. Идентификација и управљање ресурсима апотеке (нпр. финансијски, инфраструктурни)
4. Домен – Професионални/лични развој	
Компетенција	Процедура
4.1. Комуникационе вештине	4.1.1. Јасна, прецизна и одговарајућа комуникација док сте у улози ментора или татора
	4.1.2. Ефикасна комуникација са здравственим и социјалним особљем, помоћним особљем, пацијентима, неговатељима, клијентима/муштеријама и њиховим рођацима и породицом, користећи разумљиву терминологију и проверавајући разумевање
	4.1.3. Прилагођавање комуникације потребама пацијента (укључујући здравствену писменост, културне или језичке баријере, друштвене потребе и емоционални статус)
	4.1.4. Користите одговарајуће комуникацијске вештине (нпр. вербалне и невербалне) за успостављање и одржавање односа са

KOMORA

MAGISTARA FARMACIJE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

	пацијентом и другима, укључујући комуникацију путем дигиталних и електронских платформи
4.2. Континуирано професионално усавршавање	4.2.1. Документовање активности сталног стручног усавршавања
	4.2.2. Ангажман са студентима / приправницима / штићеницима
	4.2.3. Вредновање знања и вештина
	4.2.4. Идентификација потреба за учењем и развојем
	4.2.5. Вредновање напретка у учењу и развоју
	4.2.6. Идентификујте да ли је потребна стручност/стручност изван тренутног обима знања
	4.2.7. Препознавање сопствених ограничења и деловање на њима
	4.2.8. Утицај сталног професионалног развоја на перформансе на радном месту
	4.2.9. Демонстрација ангажовања/учешћа у активностима професионалног развоја и цјеложивотног учења
4.3. Дигитална писменост	4.3.1. Идентификација, управљање, организација, складиштење и дељење дигиталних информација
	4.3.2. Критичка евалуација, анализа, евалуација и/или интерпретација дигиталних информација и њихових извора
	4.3.3. Где је применљиво, учешће у дигиталним здравственим услугама које промовишу здравствене исходе и укљученост у дигиталне технологије (нпр. платформе друштвених медија и мобилне апликације) како би се олакшала дискусија са пацијентом и другима
	4.3.4. Одржавање приватности пацијената и безбедности дигиталних података који се односе на пацијента и радно место
4.4. Међупрофесионална сарадња	4.4.1. Поштовање и препознавање стручности, улоге и одговорности колега и других здравствених радника
	4.4.2. Учешће, сарадња, саветовање у доношењу терапијских одлука и коришћење одговарајућих препорука у мултидисциплинарном тиму
	4.4.3. Укључивање у заједничку праксу, истраживање и пружање услуга за оптимизацију здравствених исхода пацијената
	4.4.4. Укључивање у изградњу односа са здравственим радницима омогућавањем решавања конфликта, тимског рада, комуникације и саветовања
	4.4.5. Покажите међусобно поштовање и усвојите заједничке вредности на радном месту и према бризи о пацијенту
4.5. Liderство и саморегулација	4.5.1. Примена вештине асертивности (неговање поверења)
	4.5.2. Покажите лидерске вештине и вештине управљања, иницијативу и ефикасност
	4.5.3. Управљање ризицом
	4.5.4. Дајте приоритет раду, тачности и управљању временом

KOMORA

MAGISTARA FARMACIJE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

	4.5.5. Развој, имплементација и праћење иновативних идеја
	4.5.6. Препознавање и опис емоционалних информација о себи и другима (нпр. самосвест, саморегулација, мотивација, социјалне вештине и емпатија)
	4.5.7. Покажите флексибилност и прилагодљивост различитим условима и околностима
	4.5.8. Препознавање када сте погођени падом или стресом и суочавање са ефикасним стратегијама суочавања (отпорност)
4.6. Правна и регулаторна пракса	4.6.1. Примена регулаторних питања и кључних аспеката регистрације лекова и законодавства
	4.6.2. Примена принципа пословне економије и права интелектуалне својине, укључујући основе тумачења патената
	4.6.3. Будите свесни постојања нових лекова и будите у стању да идентификујете нове лекове на тржишту
	4.6.4. Усклађеност са законима о дрогама уз могућност злоупотребе
	4.6.5. Примена принципа маркетинга и продаје
	4.6.6. Укључивање у здравствену и медицинску политику
	4.6.7. Идентификујте кораке потребне за стављање лека или лека на тржиште, укључујући безбедност, квалитет, ефикасност и фармакоекономске процене производа
4.7. Професионална и етичка пракса	4.7.1. Подизање свијести и примјена локалних/ентитетских/националних етичких кодекса
	4.7.2. Савјесна бригаа о пацијенту и јавном здрављу
	4.7.3. Одржавање приватности и поверљивости (са пацијентима и другим здравственим радницима)
	4.7.4. Усклађеност са законима о приватности пацијената, укључујући медицинску документацију
	4.7.5. Прегледајте доступне доказе и подржите пацијента у доношењу информисане одлуке о употреби дрога
	4.7.6. Добијање пристанка пацијента (повремено може бити имплицитно)
	4.7.7. Препознајте своја професионална ограничења, као и ограничења других у тиму
	4.7.8. Професионална одговорност за све донете одлуке и предузете радње
	4.7.9. Свест о друштвено одговорним праксама (укључујући културне и друштвене потребе; културну сигурност, поштовање и одговор; различитост, једнакост и инклузивност)
4.8. Осигурање квалитета и	4.8.1. Примените резултате истраживања и разумете анализу ризика и користи (нпр. претклиничка, клиничка испитивања,

KOMORA

MAGISTARA FARMACIJE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

истраживање радног места	експериментална клиничка фармаколошка истраживања и управљање ризиком)
	4.8.2. Ревизија квалитета услуге (испуњавање локалних, ентитетских националних стандарда и спецификација)
	4.8.3. Развој и имплементација стандардних оперативних процедура
	4.8.4. Осигурајте да се одговарајући тестови контроле квалитета изводе и управљају на одговарајући начин
	4.8.5. Уверите се да лекови нису фалсификовани и да испуњавају одређене стандарде квалитета
	4.8.6. Идентификовање и процена доказа за побољшање употребе лекова и услуга
	4.8.7. Идентификација, истраживање, имплементација, праћење и подршка истраживања на радном месту (пракса вођена истраживањем)
	4.8.8. Имплементација, управљање и одржавање система за извештавање о фармаковигиланци (нпр. пријављивање нежељених реакција на лек)
	4.8.9. Покретање и спровођење ревизије истраживачке активности